

VÄRDEFULLT

Aktiv

Föreläsning

Sociala medier

Inledning

OBS! Hela föreläsningen ska hålla på i 45 minuter.

Samla gruppen och sitt gärna i en ring så att alla hör och ser dig som föreläsare.

Första gången du träffar gruppen:

Föreläsaren inleder med att göra en kort presentation av sig själv och av SISU Idrottsutbildarna.

Ex. – Hej allihop! Jag heter XXX och jobbar åt SISU Idrottsutbildarna. SISU Idrottsutbildarna är idrottens utbildningsorganisation som hjälper olika idrotter med utbildning. Jag spelar basket och badminton och läser barn och fritidsprogrammet vid Sundsvalls Gymnasium.

Gör sedan en presentationsövning med barnen – se häftet "Tips"

Om du träffat gruppen förut:

Återkoppla till vad som togs upp sist ni träffades. Ställ gärna några frågor och hjälp gruppen att minnas vad som togs upp, något speciellt som hände o.s.v.

Gör gärna en presentationsövning så du lär dig namnen på barnen.

Några ord som kan vara bra att veta vad det är.

Vad är media?

Då vi pratar om media eller massmedia menar vi vanligtvis tidningar, radio, TV, film och internet. Detta är olika uttrycksformer för att nå ut med nyheter, åsikter, kunskap eller budskap.

Vad är sociala medier?

Då vi pratar om sociala medier menar vi oftast webbsidor på internet eller appar där människor kan uttrycka sig och kommunicera (prata med varandra). Det är användarna som skapar innehållet. Exempel på sociala medier kan vara Facebook, Instagram, Twitter, chattar och bloggar.

Vad är internet?

Internet är ett nätverk av datorer som kan prata med varandra och som täcker merparten av jordklotet. Inom nätverket kan vi människor kommunicera med varandra genom skrift, ljud och bild (TV, e-post, hemsidor, chattforum, Youtube, Skype, m.m.). Om jag t.ex. skriver en nyhet på en hemsida så kan den läsas i såväl Asien som Afrika (om det inte krävs lösenord).

Hur använder ni Internet?

Resonera med gruppen om hur de använder internet (sociala medier, media, m.m.). Ett tips kan vara att använda vandrande pinnen som metod. Ta ett föremål, t.ex. en boll. Den som håller i bollen är den som får prata. När den är klar ger den bollen till nästa som får prata, o.s.v. Alla kan försöka säga något, men tänk på att inte tvinga någon att säga något om den inte vill.

Behöver vi media och sociala medier?

**Ställ frågan till gruppen om vi behöver media och sociala medier?
Om de behövs, varför behövs de?**

Förklara för gruppen: Den förmodligen viktigaste orsaken till utvecklingen på jorden är människans förmåga att kommunicera och att sprida information och kunskap. Ett sätt att få ny information och kunskap är att träffa andra människor eller att besöka nya platser fysiskt. Men det kan vara svårt, framförallt om det är människor eller platser långt borta. Kunskapen om tidiga uppfinningar som hjulet och elden tog förmodligen lång tid att sprida. Via media och sociala medier sprids kunskap och information över hela världen med ett knapptryck. Nya upptäckter om t.ex. hur en sjukdom kan botas sprids snabbt idag.

I vissa länder styr de som bestämmer i landet vad som skrivs i tidningar och vad som visas på TV. Då kan Internet (som är svårare att styra) hjälpa till för att människorna i det landet ska få tillgång till mer information om t.ex. demokrati och mänskliga rättigheter.

Vad är sant och riktigt av det vi läser, ser och hör via internet?

Om någon skriver något på ett socialt medium, t.ex. att någon gjort något dumt, kan vi lita på att det är sant?

Det kan vara någon som medvetet inte talar sanning för egen vinning eller någon som ljuger om någon den inte tycker om.

Det kan också vara den som skrivars bild av något som har hänt, vilket inte behöver betyda att det faktiskt var så det gick till. Om vi tänker oss en fotbollsmatch vi ser på TV. Ofta händer det att vi reagerar på domslut, t.ex. att vi tycker att det borde varit frispark. När vi sedan får se reprisbilderna ser vi kanske att domaren gjorde helt rätt som inte blåste. I vardagen finns det sällan reprisbilder att tillgå. Det vi tror oss ha sett eller hört kanske inte var vad som faktiskt hände eller sades.

Viskleken

Ställ deltagarna på en rad. Viska en mening till den första personen utan att de andra hör. Den första personen viskar samma sak till nästa i raden o.s.v. Om någon inte hört eller förstått budskapet får denne inte fråga om. När den sista personen i raden fått meningen viskad till sig så säger den högt vad han hört viskat till sig. Stämmer det med det du viskade först?

Exempel på mening att använda:

1. Nina fick en autograf av Zlatan på armen som gjorde henne så glad att hon hoppade av glädje.
2. Jim fuskade inte på matteprovet då han hade alla rätt.

Saker som sprids från en person till en annan kan lätt ändras på vägen. Varje människa gör sin tolkning av det som sägs eller det han/hon läst. Varje människa säger/skriver det i sin tur på sitt sätt. Vi kan med andra ord inte vara säkra på att det som påstås är sant. Falska rykten uppkommer lätt, både medvetet och omedvetet.

Kan vi lita på det som skrivs i media, t.ex. i tidningen?

Media är som sagt viktigt för att vi ska veta vad som händer i staden, i landet eller i världen. Men vi kan inte vara säkra på att allt vi läser i t.ex. tidningar stämmer. Ibland kanske reportern inte är tillräckligt kunnig inom det han eller hon skriver om och tolkar fakta eller den de intervjuat fel. Ibland kan det nog vara så att en tidning vill sälja så många tidningar som möjligt så de tummar lite på sanningen eller vinklar det som har hänt så att så många som möjligt vill köpa tidningen.

Det finns en lag i Sverige, tryckfrihetsförordningen, som innebär att varje enskild människa har rätt att uttrycka sig i tal och skrift. Däremot måste man hålla sig inom andra lagar som t.ex. att inte ljuga om andra människor (kallas förtal). Sveriges lagar gör att alla har rätt att uttrycka sig men inte att man kan hitta på vad som helst. Då kan man bli straffad med t.ex. böter. En 15-åring och en 16-åring i Göteborg dömdes 2013 till ungdomsvård respektive samhällstjänst, samt att betala 15.000:- i skadestånd till 38 utsatta personer, sammanlagt mer än en halv miljon. De hade skrivit kränkande saker om dessa personer. (Instagram-målet)

Företag som säljer produkter och tjänster?

Företags främsta uppgift eller mål är oftast att gå med vinst, d.v.s. att tjäna pengar. Ett företag som säljer en produkt (t.ex. kosttillskott) talar gärna om vad bra deras produkt är. Det kan då vara bra att komma ihåg att de har ett intresse av att sälja sin produkt. Ibland pratar företaget om en forskningsrapport som stödjer att det som de säljer är bra, men det kanske finns tio forskningsrapporter som säger det motsatta. En säljares uppgift är att sälja, då är det inte så klokt att prata negativt om det han/hon försöker sälja.

Åsiktsstund 1

Använd åsiktskorten. Grön = Ja, Gul = ibland, Röd = nej. Dela in barnen i par. För varje frågeställning får paret resonera ihop sig och välja ett kort. Alla väntar med att visa vilken färg de valt tills du säger till. Låt sedan några par förklara varför dom valde den färg de valt.

Det är OK att:

- ...lägga ut bilder på sig själv?
- ...lägga ut en bild på en kompis?
- ...skriva negativt om motståndare?
- ...ge ut sin adress på nätet?
- ...föräldrarna lägger sig i vad du gör på nätet?

När vi kommunicerar via sociala medier?

Kan vi lita på att den vi kommunicerar med är den som den utger sig för att vara?

Finns det de som vill luras? Varför skulle någon vilja utge sig för att vara någon annan? För ett resonemang med gruppen om att de finns de som vill luras. Kanske för att komma över personliga uppgifter som lösenord, personnummer m.m. i syfte att komma åt t.ex. pengar eller information. Kanske för att utnyttja dig eller kanske bara för att vara rolig. Hur stor är sannolikheten att Zlatan skriver till dig? Eller att du vunnit en miljon på din e-postadress?

Det kan vara bra att tänk till innan du lämnar ut personliga uppgifter. Kan dessa uppgifter skada mig eller mina anhöriga om de hamnar i fel händer?

Personlig integritet? Vad är det och är det viktigt?

Varför har vi lösenord på t.ex. Facebook? Är det OK att ge ut sitt lösenord? Kan man ge ut det till bästa kompis? (ett tips kan vara att använda åsiktskortet om det är svårt att få igång diskussionen)

Lösenord ger ett skydd mot att andra t.ex. ska publicera bilder, text, åsikter, m.m. i mitt namn. Om jag ger ut mitt lösenord till andra minskar säkerheten för det. Min bästa kompis och jag kan faktiskt bli osams.

Mycket av det som läggs ut på Internet via t.ex. sociala medier sparas på servrar(hårddiskar). Det är inte säkert att det jag valt att lägga ut inte kommer att användas av någon annan. Och bilder och texter kan t.ex. kopieras. Även här kan det vara bra att tänka till kring vad jag skriver eller vilka bilder jag lägger ut. Kan denna text eller bild användas på fel sätt av någon annan?

Kan jag stå för det jag kommunicerar på nätet?

När vi träffas fysiskt och kommunicerar med varandra uppfattar vi inte bara orden som sägs utan också med vilket tonläge orden sägs samt vilket kroppsspråk och ansiktsuttryck som används. När vi kommunicerar via skrift kan det vara svårare att tolka budskapet i det vi läser. Det kan t.ex. vara svårare att avgöra om det är allvar eller skämt.

Något negativt som är skrivet kan ofta upplevas hårdare än det som sägs. Det skrivna kan också läsas om och om igen och därför sätta sig djupare. Vad tänker ni om det? Hur bör man göra?

Om man skriver något positivt, t.ex. ger någon beröm så är det kanske bara positivt om det sätter sig djupare och den det handlar om kan läsa det flera gånger. Om man däremot skriver något negativt kan det bli jättejobbigt för den det handlar om. Därför kan det vara bra att ta negativa saker muntligt när man träffas fysiskt (Jag tycker det är jobbigt när du retas. Istället för att skriva på nätet att han/hon är dum som retas).

Det kan också vara bra att tänka på att jag bör kunna stå för det jag skriver på nätet. Det är ofta enklare att skriva saker när jag sitter ensam på mitt rum hemma än att säga saker öga mot öga. En bra regel kan vara att det jag skriver på nätet bör jag också kunna säga inför klassen. Detta kan vara extra viktigt att tänka på om jag är upprörd, arg eller ledsen över något. Då är det lätt att skriva något som jag ångrar sedan.

Kanske är det också så att fler ser och läser det jag lägger upp än de/den jag tänkt ska se eller läsa det jag lägger ut.

Kan jag stå för den här bilden om mormor ser den, om mamma ser den, om min tränare ser den, om klasskompisarna ser den, o.s.v.

Lagets gästbok på hemsidan är t.ex. inte rätt ställa att klaga på domare, med- och motspelare, tränare o.s.v. Om man är missnöjd med något bör man träffas fysiskt för att diskutera och försöka reda ut det hela.

Föräldrarnas inblandning

Frågar era föräldrar vad ni gör på nätet? Läger sig era föräldrar i vad ni gör på nätet? Vad tycker ni om det? Varför tror ni de lägger sig i?

Se det som något positivt om era föräldrar frågar om det ni gör på nätet. Förmodligen gör de det för att de bryr sig om er och för att de inte vill att ni hamnar i problem. Fråga gärna era föräldrar om ni känner er osäkra på vad som är rätt och fel, t.ex. om en bild är OK att lägga upp på ett socialt medium.

Åsiktsstund 2

Upprepning av den tidigare övningen. Efter att ha diskuterat och pratat om sociala medier. Tycker gruppen annorlunda nu. Använd åsiktskorten. Grön = Ja, Gul = ibland, Röd = nej. Dela in barnen i par. För varje frågeställning får paret resonera ihop sig och välja ett kort. Alla väntar med att visa vilken färg de valt tills du säger till. Låt sedan några par förklara varför dom valde den färg de valt.

Det är OK att:

- ...lägga ut bilder på sig själv?
- ...lägga ut en bild på en kompis?
- ...skriva negativt om motståndare?
- ...ge ut sin adress på nätet?
- ...föräldrarna lägger sig i vad du gör på nätet?

Avslutning

Avsluta med att samla barnen och summera vad vi gjort och vad vi lärt oss.

Vad har vi lärt oss?

Fråga barnen vad de har lärt sig och vad de kommer ihåg. Sen kan du fylla på med punkterna nedan.

- Ta inte för givet att det vi läser eller ser är sant.
- Tänk till innan ni lägger upp saker på nätet.
- Tänk till kring vem ni pratar med på nätet. Är det någon som vill luras?
- Beröm är bra, var försiktig med negativa saker på nätet. Ta det när man träffas fysiskt i stället.
- Prata gärna med era föräldrar om vad som är bra eller inte bra att göra på nätet.